

Chytrá horákyně

Tato publikace byla zpracována aplikací eKNIHOVNA.cz. E-knihy zdarma ke stažení na www.eknihovna.cz.

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě leta sloužila za stravu, po dvou letech sesílila a nastoupila za děvku.

„Služ jen, Manko (Marie), spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze.“

„To víte,“ odpověděla Manka a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři leta spravedlivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů. Žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslíbil, a chtěl ubohou Mapku několika groši odbýti. Ta však nebyla tak hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilujíc, aby šel k panu prokurátorovi žalovat. Otec jsa zlostí popuzen na nesvědomitého bratra, šel bez meškání clo města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, protože hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy domakat.

„No jak?“ ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

„Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě,“ řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

„No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?“

„Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprv prohraju. Prokurátor mně dal hádačku: Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího? Jestli to uhodnu, zachovám jalovici.“

„To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Což by mohlo býti bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?“

„Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše.“ Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobúk na hřeb a sedl za stůl.

„No jak jste pořídil, táto?“ ptala se Manka.

„Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili.“

„Nu a co, povídejte pak.“

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

„Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebude smuten, ráno vám to povím.“

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: „Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho jste se to dověděl.“ Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zdali ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

„Inu, já myslím,“ odpověděl sedlák, „že nemůže býti nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmuchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyry leta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů.“

„Milý sedláku,“ řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, „to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel.“

„Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází.“

„Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo.“

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho usiloval, spletl se a vyjel s barvou ven.

„Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zejtra ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani

ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze.“

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

„Milá Manko!“ řekl, přijda domů, „tys to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co jsem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze.“

„Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu.“

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala rezný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou na boso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyni již očekával. Vida, že tak dobře svou úlohu provedla, vešel jí naproti a pravil: „Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu.“

„Proč ne, chci,“ odpověděla Manka, přeměříc pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou nevěstu pod paždí a vedl ji do pokoje. Nato poslal pro tátu, pro krejčíře a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovou.

Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musí tu chvíli k otci navrátit.

„Učiním po tvé vůli,“ odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela svého milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrátě přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří, sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po stráně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všecko ve vedlejších pokoji přeslechla; i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, pročpak jste se nechal tak opálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“

„Inu, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zejtra okolo poledne vezměte síti, vylezte na Skarman (vrch blíže Domažlic) a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte: když mohou mít hřebci hříbata, že mohou také na vrchu ryby růsti.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se dle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všickni do smíchu, a přišedše až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá?

„Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznový!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jakživ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hříbata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dříve mi povíš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšímá chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Víš-li pak, co jsem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Protože nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Aťsi byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít; co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak býti nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit a to nejlepší víno uchystat.

Když byly jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodách. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu zpitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypí na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládnul. Po chvilce mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se zpamatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní ve sprosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“ „A co já tu dělám?“

„Což jsi mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího, tys mi nejmilejší, tedy jsem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však patrně, že jsi nade mne chytřejší, protože budeš také od dnešního dne ty soudit, a ne já.“

Paní prokurátorová byla tomu ráda, a od toho dne soudila ona, a bylo všude dobře.